Фінанси, банківська справа та страхування

УДК336.7:330.341.1

Вергелюк Юлія Юріївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансових ринків та технологій,

Державний податковий університет

Verheliuk Yuliia

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the

Department of Financial Markets and Technologies

State Tax University

ORCID: 0000-0003-1773-6631

Ганцяк Михайло Олегович

доктор філософії (PhD), молодший науковий співробітник

відділу аналізу і прогнозування міжнародної торгівлі

Державний науково-дослідний інститут

інформатизації та моделювання економіки

Hantsiak Mykhailo

PhD in Finance, Banking and Insurance, Junior Research Fellow at the

Department of Analysis and Forecasting of International Trade

State Research Institute of Informatization and Economic Modeling

ORCID: 0000-0002-6136-3193

Фомов Дмитро Олегович

здобувач третього (освітнього-наукового) рівня вищої освіти

Державного науково-дослідного інституту

інформатизації та моделювання економіки

Fomov Dmytro

PhD Student of the

State Research Institute of Informatization and Economic Modeling

ORCID: 0009-0005-3241-2450

FINTECH ЯК ДРАЙВЕР ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

FINTECH AS A DRIVER OF ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE

Анотація. *Вступ. Кризові умови, в яких опинилася економіка України у зв'язку з військовою агресією росії, стали причиною зниження підприємницького потенціалу економіки в цілому та фінансового ринку зокрема. Проте розвиток фінансових технологій та їх інтеграція у фінансовий ринок дозволили підтримувати економічну активність у дистанційних умовах та швидко відновлювати доступ до фінансових послуг. В той же час сфера фінансових технологій (Fintech) залишається інвестиційно привабливою, що безумовно чинить позитивний вплив на економіку. З цієї позиції Fintech слід вважати однією з пріоритетних сфер, адже вона дозволяє продовжувати функціонування ряду фінансових установ. Саме тому необхідним є державне стимулювання розвитку ринку та його інтеграції у світовий простір.*

Мета. Метою дослідження є поглиблення теоретико-концептуальних засад розвитку Fintech в контексті стимулювання економічного відновлення України.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання ринку Fintech; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що висвітлюють результати наукових досліджень особливостей розвитку ринку Fintech та його впливу на економіку; 3) результати опитування Fintech-компаній, зібрані та систематизовані Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній.

В процесі здійснення дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: систематизації та узагальнення (під час обґрунтування необхідності розвитку фінансових технологій в кризових умовах); групування та порівняння (в процесі оцінки кількісних показників сфер використання фінансових технологій); індукції

та дедукції (під час виявлення стримуючих факторів розвитку ринку фінансових технологій в Україні).

Результати. У статті вивчено сутнісну основу фінансових технологій та механізм їх інтеграції у ринок фінансових послуг. Описано трансформаційний вплив фінансових технологій на фінансові послуги та ринок в цілому, що обумовило формування синергічного утворення — ринку Fintech. Здійснено пояснення впливу фінансових технологій на економіку через підтримку економічної активності у кризових умовах, обумовлених війною в Україні. Проведено оцінку стимулюючих та стримуючих факторів розвитку Fintech в Україні. Систематизовано ризики, притаманні даному ринку.

Перспективи. Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути спрямовані на вивчення ризиків фінтех-ринку України, зокрема на управлінні кібербезпекою, адаптації регуляторної політики до швидких змін у фінансовій сфері та розробці інноваційних підходів для залучення іноземних інвестицій.

Ключові слова: *фінансові технології (Fintech), цифрові технології, фінансові компанії, фінансові послуги, фінансовий ринок, економічна активність, економічний розвиток.*

Summary. *Introduction. The crisis conditions in which the economy of Ukraine has found itself due to the military aggression of Russia have led to a decline in the entrepreneurial potential of the economy as a whole and the financial market in particular. However, the development of financial technologies and their integration into the financial market have allowed for the maintenance of economic activity in remote conditions and a quick restoration of access to financial services. At the same time, the field of financial technologies (Fintech) remains attractive for investment, which undoubtedly has a positive impact on the economy. From this perspective, Fintech should be considered one of the priority areas, as it allows for the continued functioning of several financial*

institutions. Therefore, state stimulation of market development and its integration into the global space is necessary.

Objective. The aim of the research is to deepen the theoretical and conceptual foundations of Fintech development in the context of stimulating the economic recovery of Ukraine.

Materials and Methods. The materials of the study include: 1) regulatory and legal support for regulating the Fintech market; 2) works of domestic and foreign authors that highlight the results of scientific research on the peculiarities of Fintech market development and its impact on the economy; 3) the results of a survey of Fintech companies collected and systematized by the Ukrainian Association of Fintech and Innovative Companies.

In the course of the research, general scientific and special methods of scientific cognition were used, in particular: systematization and generalization (during the justification of the need for the development of financial technologies in crisis conditions); grouping and comparison (in the process of assessing quantitative indicators of the areas of application of financial technologies); induction and deduction (in identifying the constraining factors of financial technology market development in Ukraine).

Results. The article examines the essential basis of financial technologies and the mechanism of their integration into the financial services market. The transformational impact of financial technologies on financial services and the market as a whole is described, which has led to the formation of a synergistic entity—the Fintech market. An explanation of the impact of financial technologies on the economy is provided through the support of economic activity in the crisis conditions caused by the war in Ukraine. The stimulating and constraining factors of Fintech development in Ukraine have been assessed. The risks inherent in this market have been systematized.

Prospects. The prospects for further scientific research may focus on studying the risks of the Fintech market in Ukraine, particularly in the

management of cybersecurity, adapting regulatory policy to rapid changes in the financial sector, and developing innovative approaches to attract foreign investments.

Key words: *financial technologies (Fintech), digital technologies, financial companies, financial services, financial market, economic activity, economic development.*

Постановка проблеми. У сучасному глобальному середовищі фінансові технології (Fintech) відіграють ключову роль у трансформації економічних систем, забезпечуючи нові можливості для розвитку та відновлення. В умовах постійних змін, зокрема після численних викликів, які переживає Україна, інтеграція інноваційних фінансових рішень стає критично важливою. Fintech не лише сприяє покращенню доступу до фінансових послуг, але й стимулює підприємницьку активність, підвищує ефективність бізнес-процесів і заохочує інвестиції.

Дослідження вказують на те, що впровадження Fintech-рішень може суттєво вплинути на відновлення економіки України, створюючи нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, поліпшуючи фінансову грамотність населення та оптимізуючи управління фінансовими ресурсами. Саме тому напрям дослідження є важливим в контексті пошуку резервів для відновлення економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ринку фінансових технологій, їх інтеграцію у різні сфери присвячено чимало наукових, публіцистичних та статистичних публікацій. Найбільшу цікавість в контексті даного дослідження становили праці Баулої О. [7], Білан Ю. [6], Вергелюк Ю. [4], Васильєвої Т. [6], Рубанова П. [6], Лютак О. [6], Лєонов С. [7]. Статистичні оцінки, що стосуються показників динаміки вітчизняного та світового ринку фінтех, які бралися до уваги – дані звіту Української асоціації фінтех та інноваційних компаній [1]. Не зважаючи на

ґрунтовність наявних наукових розробок, потребує подальшого вивчення ринку Fintech в контексті активізації відновлення національної економіки.

Мета статті. Метою дослідження є поглиблення теоретико-концептуальних засад розвитку Fintech в контексті стимулювання економічного відновлення економіки України.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання ринку Fintech; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що висвітлюють результати наукових досліджень особливостей розвитку ринку Fintech та його впливу на економіку; 3) результати опитування Fintech-компаній зібрані та систематизовані Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній.

В процесі здійснення дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: систематизації та узагальнення (під час обґрунтування необхідності розвитку фінансових технологій в кризових умовах); групування та порівняння (в процесі оцінки кількісних показників сфер використання фінансових технологій); індукції та дедукції (під час виявлення стримуючих факторів розвитку ринку фінансових технологій в Україні).

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобальному середовищі міжнародний статус країни визначається не тільки рівнем її економічного розвитку, а й місцем на світовому ринку фінансових технологій та ефективністю їх впровадження. Загальний прогрес національної інноваційної системи безпосередньо залежить від інноваційної інтеграції, міжнародного науково-технічного співробітництва та участі країни у світовій інноваційній екосистемі. Розвиток інноваційних інвестицій є важливим аспектом для забезпечення стійкого економічного зростання. Водночас, фінансові технології стають одним із ключових напрямків для інвестування.

Початок воєнних дій на території України справедливо вважається джерелом економічних проблем та негативних тенденцій в усій системі економічних відносин. В той же час поширення негативних явищ, таких як вимушена внутрішня та зовнішня міграція населення, руйнування і пошкодження інфраструктурних об'єктів і приватного майна, а також тимчасова втрата територій стали стимулюючим чинником пошуку ефективних рішень для продовження економічної активності в дистанційних умовах. Така ситуація сприяла розробці та поширенню використання різноманітних Fintech-засобів і інструментів у різних сферах суспільного життя. Фінансовий сектор та сфера IT обґрунтовано вважаються провідниками реалізації Fintech. За даними Української асоціації фінтех та інноваційних компаній у 2024 році 43% займали сектор IT серед сфер діяльності засновників фінтех-компаній, 17% – банківські установи, 13% – фінансові компанії, 4% – страхування, 4% – консалтинг, 2% – кредитування [1]. З одного боку, фінансові технології активно інтегруються у фінансові послуги, які рецепіюють інноваційні технології та набувають рис, що відповідають вимогам майбутнього; з іншого боку – фінансові технології стають основою для створення нових бізнес-об'єктів та стартапів, які згодом стають посередниками для надання тих же фінансових послуг.

Fintech в сучасних дослідженнях визначається як ринок чи сегмент фінансового ринку, оскільки вони інтегрують різноманітні фінансові послуги, пропонуючи інноваційні рішення, що задовольняють потреби користувачів. У сучасних умовах фінтех зосереджується на створенні альтернативних шляхів для надання традиційних фінансових послуг, таких як платежі, кредитування, інвестиції та страхування. Завдяки впровадженню технологій, фінансові компанії можуть швидше реагувати на зміни в споживчому попиті, знижувати витрати та підвищувати ефективність обслуговування клієнтів. Наприклад, платіжні системи, що використовують

блокчейн-технології, дозволяють зменшити час та витрати на трансакції, забезпечуючи при цьому високий рівень безпеки. Крім того, фінтех-сегмент є важливим елементом для залучення інвестицій, оскільки нові стартапи та інноваційні компанії часто пропонують унікальні рішення, які здатні вирішувати конкретні проблеми у фінансовій сфері. Це створює конкурентне середовище, де учасники ринку постійно вдосконалюють свої продукти і послуги, щоб задовольнити потреби кінцевих споживачів. Синергія фінансових технологій та фінансових послуг сприяє розвитку нових фінансових продуктів та послуг, що веде до еволюції фінансового ринку в цілому. Таким чином, Fintech є своєрідним трансформаційним елементом, який дозволяє надавати та споживати фінансові послуги, продовжувати економічну активність, а також виробництво товарів і послуг. Суб'єкти господарювання, яким вдалося в період воєнного стану впровадити у свою діяльність фінансові технології, змогли не лише продовжити свою роботу, а й вийти на новий рівень. Після двох років повномасштабної війни, український фінтех адаптувався, трансформувався і відновився. Протягом 2023 року 57% фінтех-компаній відмітили збільшення оцінки їхнього бізнесу, у 2022 році таких компаній було лише 15% [1].

Очевидною є необхідність і доцільність усесторонньої державної підтримки розвитку Fintech в Україні. В цьому руслі зазначимо, що Національний банк України у 2023 році затвердив Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року [2]. Стратегія акцентує на важливості продовження технологічного розвитку фінансових послуг, що є суттєвою передумовою для розширення фінансової інклюзії та забезпечення кібербезпеки. Ключовими також є ініціативи з відновлення фінансової інфраструктури на деокупованих територіях, а також забезпечення безбар'єрності та інклюзивності у фінансовому секторі.

В контексті підтримки розвитку фінтеху в Україні стало прийняття Закону України «Про платіжні послуги» [3]. Що дозволило перейти до використання СЕП нового покоління.

Вкрай важливим вважається ринок Fintech як об'єкт інвестування. Інвестування на ринку Fintech сприяє розвитку технологій штучного інтелекту, обробки великих даних, нових аналітичних інструментів і хмарних сервісів та сприяє переходу на новий рівень якості обслуговування клієнтів, появі нових ринків і бізнес можливостей для фінансових установ та інноваційних підприємців, посилює конкурентне середовище. Водночас просування фінансових технологій в окремих екосистемах є новим викликом для більшості фінансових установ і створює для них загрозу втрати ринкових позицій за умови недостатньо продуманого їх використання [4].

Незважаючи на численні переваги розвитку фінансових технологій в Україні залишається ряд стримуючих чинників розвитку та впровадження сучасних цифрових інструментів. Одним із факторів, що гальмує розвиток ринку фінансових технологій в Україні, є обмежена цифрова інтеграція населення, викликана низкою причин. Наприклад, хоча кількість інтернет-користувачів в Україні стабільно зростає (у 2010 році їх частка серед дорослого населення становила 29%, а у 2018 році зросла до 64%), все ще є певна частка, яка залишається поза мережею. Згідно з останніми даними Міжнародного інституту соціології, 77% дорослих користуються інтернетом щоденно або майже щоденно (рис. 1), проте близько 15% досі не мають доступу до мережі. Ця частина населення стримує реалізацію потенційного зростання попиту на цифрові послуги, що уповільнює розвиток ринку та впровадження технологій у фінансовому секторі.

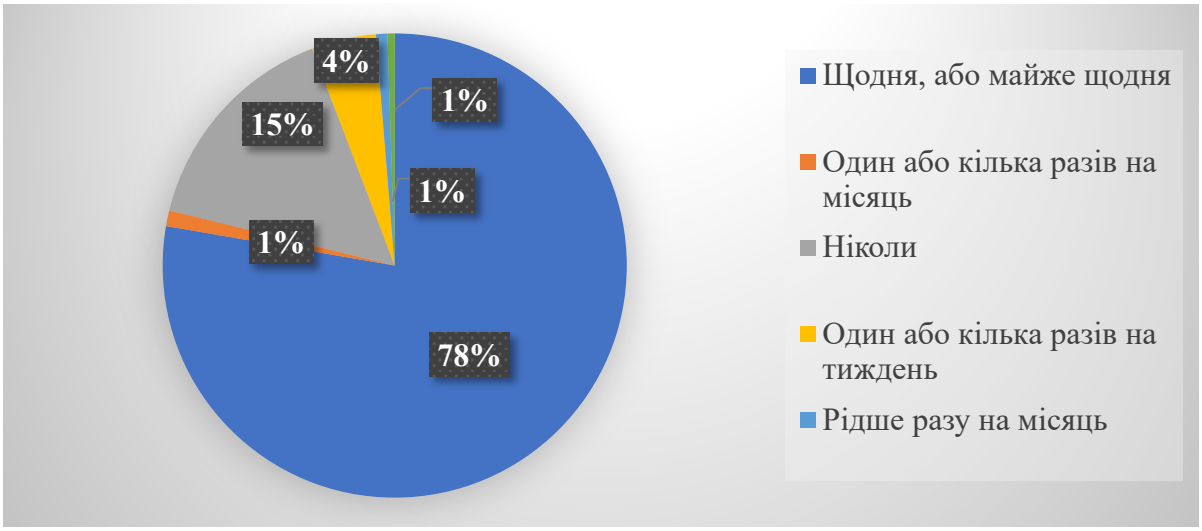

Рис. 1. Частота користування інтернетом в Україні у 2022 році

Джерело: [5]

Серед європейських країн, що посідають лідерські позиції у технологізації фінансових послуг мають Норвегія, Швеція, Фінляндія, Данія та Нідерланди. Україна ж належить до групи країн із наднизьким рівнем технологізації фінансових послуг разом з такими країнами, як Болгарія, Румунія та Греція. Проте, як свідчать проаналізовані дані, на протязі останніх років рівень технологізації фінансових послуг в Україні має зростаючу динаміку. Низькі значення індексу технологізації фінансових послуг для України обумовлені передусім дуже низьким рівнем фінансової інклюзії (частки населення, що має рахунок у фінансовій установі) та користування цифровими фінансовими послугами (частки інтернет-банкінгу, електронних платежів, інших фінансових операцій, здійснюваних онлайн) [6].

Через низку об'єктивних і суб'єктивних причин діяльність у сфері фінансових технологій орієнтована не на внутрішній ринок, що підтверджується територіальною структурою ринків, на які спрямовані українські фінтех-компанії.

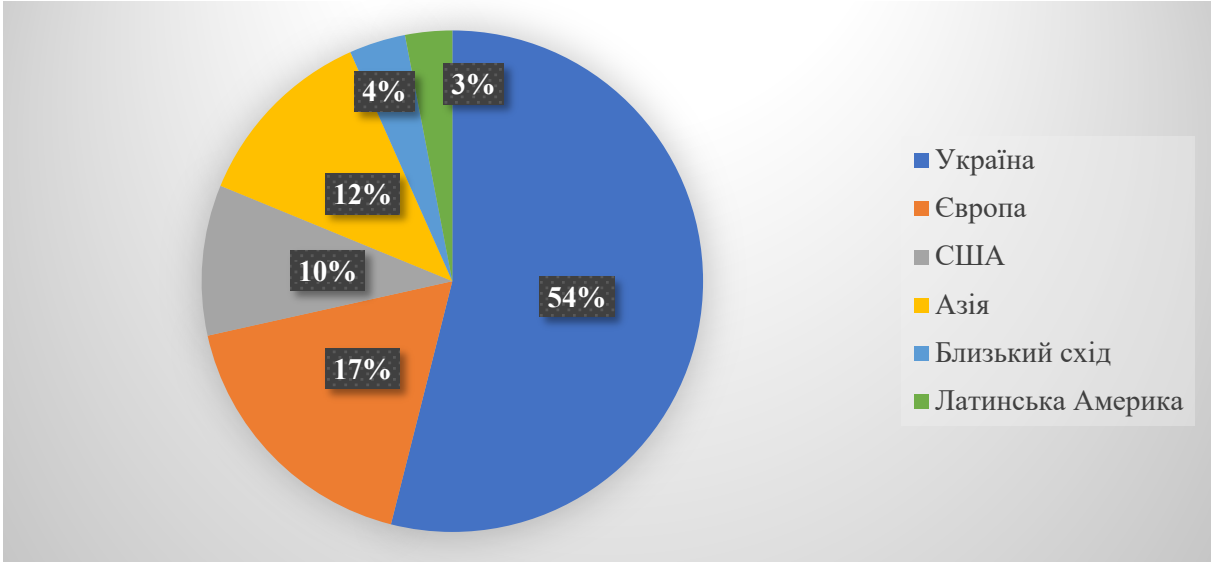

Рис. 2. Структура орієнтації українських фінтех-компаній на територіальні сегменти ринку за підсумками 2023 р.

Джерело: побудовано авторами за даними [1]

Попри те, що 89% компаній орієнтуються на український ринок, більшість із них рано чи пізно планують вихід на закордонні ринки, причому деякі вже у 2024 році.

Проблеми з фінансуванням та обмежений доступ до ринків капіталу також стримують розвиток фінтеху. Мають складнощі з пошуком фінансування – 25%. Стикаються зі складнощами щодо пошуку бізнес-партнерів і низькою фінансовою грамотністю населення – 22%. Також 9% зазначили про недостатність кваліфікованих спеціалістів на ринку, а 6% – про відсутність єдиної платформи продажу.

Розвитку ринку фінансових технологій притаманні ряд ризиків [7], які є характерними не лише для українського ринку, а й для світового. Систематизація таких ризиків наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Актуальна система ризиків, до яких чутливий ринок Fintech

№	Вид ризику	Характеристика
1	Стратегічні ризики	Ризик зміни конфігурації традиційної фінансової системи внаслідок витіснення цифровими послугами традиційних;
2	Фінансовий ризик	Дефіцит фінансових ресурсів у споживачів послуг суттєво зменшує попит на послуги та їх споживання;

3	Операційний ризик	Розгалужені суб'єктні ланцюжки створення нових продуктів часто працюють незлагоджено.
4	Регуляторний ризик	Ризик полягає у неможливості швидкої адаптації продуктів та послуг до вимог регуляторів, особливо якщо це відбувається в межах нової юрисдикції;
5	Ризик «зараження»	Підвищена чутливість ринку до втрат системо-значущих компаній;
6	Ризик проциклічних коливань та волатильності	Окремі сегменти ринку піддаються надмірним волатильним коливанням, які неможливо контролювати;
7	Технологічний ризик	Пов'язаний із залежність ринку від сфери ІТ. До того ж нові фінансові продукти чи послуги можуть викликати певні технічні складнощі в їх наданні;
8	Податкові ризики	Транскордонний характер послуг може стати причиною застосування подвійного оподаткування, що здійснюватиметься у кожній юрисдикції, яку проходить послуга.
9	Кіберизики	Ризики, пов'язані із несанкціонованим втручанням у особисті дані користувачів, компаній, регуляторів із метою вчинення злочинних дій.

Джерело: побудовано авторами

Таким чином, ринок фінансових технологій має значний потенціал як для інвестицій, так і для впливу на відновлення економіки в умовах війни. В Україні цьому сприяє державна політика регуляторів. Однак актуальними залишаються питання управління ризиками, пов'язаними з Fintech. Лише за умови всебічної підтримки державою фінтех-компаній і створення сприятливого інвестиційного клімату вітчизняний ринок зможе стати конкурентоспроможним і дедалі більше інтегруватися у світову економіку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, Fintech, незважаючи на труднощі воєнного часу в Україні, є необхідним чинником відновлення економіки. Передові цифрові технології дозволяють підтримувати економічну активність у критичних умовах, надавати та споживати фінансові послуги, а також створювати додану вартість у країні. Саме тому фінансові технології є однією з пріоритетних сфер фінансової системи, яку потрібно всебічно стимулювати.

Подальші наукові дослідження можуть зосередитися на аналізі ризиків, специфічних для фінтех-ринку України, зокрема на управлінні

кібербезпекою, адаптації регуляторної політики до швидких змін у фінансовій сфері та розробці інноваційних підходів для залучення іноземних інвестицій. Вивчення практик інтеграції фінтеху у глобальні економічні процеси також є перспективним напрямом, що дозволить глибше зрозуміти механізми конкурентоспроможності на міжнародному рівні та сприятиме побудові ефективної моделі стійкого розвитку фінансового ринку України.

Література

1. Каталог фінтех-компанії України 2024. URL: https://fintechua.org/download_catalog2024 (дата звернення: 23.10.2024).

2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=9 (дата звернення: 23.10.2024).

3. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 №1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text (дата звернення: 23.10.2024).

4. Вергелюк Ю. Інвестування на ринку FINTECH. *Modeling the development of the economic systems.* 2023. № (1). С. 50–56. doi: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-7.

5. Користування інтернетом серед українців: результати телефонного опитування, проведеного 13-18 травня 2022 року. URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1115&page=1 (дата звернення: 23.10.2024).

6. Bilan Yu., Rubanov P., Vasylieva T., Lyeonov S. The Influence of Industry 4.0 on Financial Services: Determinants of Alternative Finance Development. *Polish Journal of Management Studies*. 2019. Vol. 19 (1). P. 70–93.

7. Баула О. В., Лютак О. М. Цифрова трансформація фінансового сектору світової економіки: тенденції та ризики. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2021. Т. 1, № 10 URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/12608 (дата звернення: 23.10.2024).

References

1. FintechUA, 2024. *Katalog Fintech-kompanii Ukrainy 2024* [Catalogue of Fintech Companies of Ukraine 2024]. Available at: https://fintechua.org/download_catalog2024 (Accessed 25 October 2024).

2. NBU, 2025. *Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku* [Development Strategy for Ukraine's Financial Sector until 2025]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=9 (Accessed 25 October 2024).

3. Verkhovna Rada Ukrainy, 2021. *Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 30.06.2021 No. 1591-IX* [On Payment Services: Law of Ukraine No. 1591-IX dated 30 June 2021]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text (Accessed 25 October 2024).

4. Vergeliuk, Y., 2023. *Investuvannia na rynku FINTECH* [Investing in the FINTECH Market]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, (1), pp. 50–56. doi: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-7.

4. KIIS, 2022. *Korystvuannia internetom sered ukraintsiv: rezultaty telefonnoho opytuvannia, provedenoho 13-18 travnia 2022 roku* [Internet Usage Among Ukrainians: Results of a Telephone Survey Conducted May 13-18, 2022]. Available at: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1115&page=1 (Accessed 25 October 2024).

5. Bilan, Y., Rubanov, P., Vasylieva, T. & Lyeonov, S., 2019. The Influence of Industry 4.0 on Financial Services: Determinants of Alternative Finance Development. *Polish Journal of Management Studies*, 19(1), pp. 70–93.

6. Baula, O. V. & Liutak, O. M., 2021. *Tsyfrova transformatsiia finansovoho sektoru svitovoi ekonomiky: tendentsii ta ryzyky* [Digital Transformation of the Financial Sector of the Global Economy: Trends and Risks]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, 10(1). Available at: http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/12608 (Accessed 25 October 2024).

7. Baula, O. V. & Liutak, O. M., 2021. *Tsyfrova transformatsiia finansovoho sektoru svitovoi ekonomiky: tendentsii ta ryzyky* [Digital Transformation of the Financial Sector of the Global Economy: Trends and Risks]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, 10(1). Available at: http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/12608 (Accessed 25 October 2024).